

10. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модуль «Направленность» / В. А. Семиченко. – К. : Міленіум, 2004. – 521 с.
11. Франкл В. Человек в поисках смысла / В.Франкл. [под ред. Л.Я.Гозман, Д.А.Леонтьев]. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

In the article the results of theoretical and empirical investigation are considered. The concept of interactive co-operation is analysed in an educational process. Its main signs are orientation on organization of joint activity of teacher with pupils and between pupils, effectiveness, productivity, co-operative character.

The kinds of student's attitudes toward the interactive co-operating with pupils are described accordingly to positive, indifferent and negative level. The productive and unproductive kind of students attitude toward the interactive co-operating with pupils are differentiated and described.

Key words: interaction, personality, attitudes, educational process, the interactive co-operating, effectiveness, productivity, co-operative character.

Отримано: 11.11.2011 р.

УДК 351.74.57

Н.А.Тітова

Психолого-юридичне забезпечення професійної діяльності працівників міліції щодо запобігання протиправній поведінці неповнолітніх

У статті уточнено семантичний зміст деяких понять, що використовуються щодо неповнолітніх правопорушників, визначено нормативно-правові і організаційні особливості цього напрямку професійної діяльності міліції та категорії працівників, на яких безпосередньо покладено завдання працювати з неповнолітніми правопорушниками.

Ключові слова: неповнолітні правопорушники, працівники міліції, професійна діяльність, протиправна поведінка, психологічні особливості.

В статье уточнено семантическое содержание некоторых понятий, используемых в отношении несовершеннолетних правонарушителей, определены нормативно-правовые и организационные особенности этого направления профессиональной деятельности милиции и категории работников, на которых непосредственно возложена задача работы с несовершеннолетними правонарушителями.

Ключевые слова: несовершеннолетние правонарушители, работники милиции, профессиональная деятельность, противоправное поведение, психологические особенности.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Указом Президента України від 24 травня 2011 року № 597/2011 схвалено Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні і започатковано новий підхід до розв'язання проблеми запобігання протиправній поведінці неповнолітніх. У сучасних умовах суспільство і держава вимагає від працівників міліції: сприяти створенню кожній дитині належних умов для становлення, повного і гармонійного розвитку особистості, забезпечити правильність та ефективність правових рішень щодо неповнолітнього, який потрапив у конфлікт з законом, сприяти його перевихованню та подальшій соціальній підтримці. Виконання зазначених завдань вимагає наукового дослідження психологічних особливостей професійної діяльності працівників міліції щодо неповнолітніх правопорушників, для чого необхідно уточнити понятійний апарат, який послугуватиме у такому дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У нормативно-правових документах, дослідженнях з юридичних наук та юридичної психології ми зустрічаємо кілька понять, які використовують правознавці і науковці при розгляді правових аспектів поведінки неповнолітніх – дитина, малолітня особа, підліток і неповнолітня особа [1-4]. Деякі дослідники використовують кілька понять одночасно як синоніми. Так, Б. А. Бурбело, у своєму дослідженні пише: “Мотивами надання неправдивих свідчень неповнолітнім обвинуваченим є: неправильне розуміння підлітком почуття товариства...” [5]. Н. М. Градецька розділяє неповнолітніх на дітей і власне неповнолітніх: “коли говорять про запобігання злочинів і правопорушень неповнолітніх, зазвичай ідеться про цілеспрямовану роботу з усунення недоліків виховання дітей і підлітків” [6]. Наведені приклади свідчать про необхідність уточнення і упорядкування використання понять “дитина”, “неповнолітній правопорушник”, “підліток”. Водночас у юридичній психології традиційно досліджується або професійна

діяльність фахівців однієї з юридичних спеціальностей (судді, прокурора, адвоката тощо), або одна зі складових такої діяльності (психологія допиту, психологія обшуку, психологія судової промови тощо). Дослідження психолого-юридичних особливостей професійної діяльності працівників міліції щодо запобігання протиправній діяльності неповнолітніх не потрапляє ні до одного, ні до іншого напряму досліджень і тому потребує додаткового вивчення як *невирішеної частини загальної проблеми* удосконалення кримінальної юстиції щодо неповнолітніх.

Постановка завдання. У контексті дослідження стану психолого-юридичного забезпечення професійної діяльності працівників міліції щодо запобігання протиправній поведінці неповнолітніх у статті уточнено семантичний зміст деяких понять, що використовуються у дослідженнях правоохоронної діяльності щодо неповнолітніх, визначено нормативно-правові та організаційні особливості цього напряму професійної діяльності правоохоронців і категорії працівників міліції, на яких безпосередньо покладено завдання роботи з неповнолітніми правопорушниками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з вимогами ст. 1 Конвенції ООН “Про права дитини” дитиною вважається кожна людська істота до досягнення нею 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до даної особи, вона не досягає повноліття раніше [7]. У Конституції України термін “діти” вживається у зазначеному контексті. Зокрема, у ст. 52 проголошено, що “будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом” [8]. Законом України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” неповнолітні визначені як особи, що не досягли 18-ти років [9]. У Законі України “Про охорону дитинства” поняття “дитина” також практично повністю співпадає із положеннями Конвенції ООН “Про права дитини” [10]. Якщо говорити про семантичний зміст слова “неповнолітній”, то Великий тлумачний словник української мови зазначає, що ним є особа, яка не досягла повноліття (при цьому не вказується, з якого віку вона його досягає) [11]. У юридичній енциклопедії за загальною редакцією Ю. С. Шемшученка зазначається, що неповнолітній (від лат. *impueres; pupillus*; англ. *minor*) у праві – це особа, яка не досягла 18 років [12]. Як бачимо, у сфері права поняття дитина і неповнолітній у багатьох випадках ототожнюються. Проте аналіз наведених нормативних актів свідчить, що поняття “дитина” вживається переважно в контексті забезпечення і захисту державою прав осіб, які не досягли повноліття, водночас поняття “неповнолітній” застосовується у контексті різних видів відповідальності перед

законом осіб, які не досягли повноліття. І в тому, і в іншому випадку правовий статус дитини або неповнолітнього характеризується особливостями, які витікають з вікової характеристики (беззахисність, соціальна неспроможність, недостатній життєвий досвід, невміння правильно оцінювати окремі явища, передбачати наслідки своїх вчинків тощо).

Для уточнення поняття “неповнолітній правопорушник” спочатку з’ясуємо, які дії вважаються порушенням права. У статті 11 КК України дається поняття злочину, як неправомірної дії: “Злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб’єктом злочину” [13]. Винне діяння – це усвідомлений, вольовий учинок людини, зовні виражений у формі дії (активної поведінки) або бездіяльності (пасивної поведінки), спрямованої на спричинення певних негативних наслідків. Винна протиправна дія – це усвідомлена, вольова, активна поведінка людини (суспільно небезпечна або шкідлива, заборонена законом або договором). Винна протиправна бездіяльність – це усвідомлена, вольова, пасивна поведінка людини (суспільно небезпечна або шкідлива, заборонена законом або договором). Основними ознаками винного діяння є: активність (пасивність); усвідомленість; вольовий характер [14]. Визначення поняття “правопорушник” наведено у Словнику законодавчих термінів: “Правопорушник – особа, яка здійснила або намагається здійснити незаконну дію, а також особа, яка сприяє цьому” [15]. Узагальнюючи зазначені визначення можна стверджувати, що правопорушник – це особа, яка здійснила або намагається здійснити дію, за яку законом передбачено кримінальну або адміністративну відповідальність, а також особа, яка сприяє такій дії. Проте не кожна особа, яка вчиняє протиправну дію, може вважатися правопорушником, а відповідно – об’єктом професійної діяльності працівників міліції. Виключно важливе значення має визначення віку. Вік – це одна із основних ознак суб’єкта злочину. В. С. Орлов пише: “Суб’єкт злочину – це людина, яка скоїла злочин в осудному стані і досягла віку, з якого за законом наступає кримінальна відповідальність” [16]. У зв’язку з цим кримінальна та адміністративна відповідальність неповнолітніх має свою специфіку, що обумовлена як соціально-психологічними особливостями неповнолітньої особи, так і кримінологічною характеристикою злочинів, які здійснюються цією категорією правопорушників, що, безумовно, впливає на характер покарання, на його каральний зміст.

Наявність окремої системи покарань для неповнолітніх обґрунтовується тим фактом, що суспільство не має права висувати

до неповнолітніх такі самі суворі вимоги, як до своїх дорослих членів. Крім того, враховуючи біологічні, психологічні та соціальні особливості неповнолітнього віку, закон, виокремлюючи спеціальні норми про кримінальну відповідальність та покарання неповнолітніх, керується принципами справедливості, гуманізму, економії кримінальної репресії, вважаючи, що до неповнолітніх правопорушників достатніми є заходи виховно-педагогічного, а не карального характеру [17]. Кримінальний кодекс України (КК) та Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) визначають вік, з якого можливе настання кримінальної (адміністративної) відповідальності, а також встановлюють низку особливостей щодо кримінальної та адміністративної відповідальності і покарання неповнолітніх. Кримінально-процесуальний кодекс також встановлює особливості провадження у справах про злочини неповнолітніх. Зокрема, визначає перелік обставин, що підлягають встановленню (характеристика особи неповнолітнього; умови його життя та виховання; обставини, що негативно впливали на його виховання; наявність або відсутність дорослих підмовників та інших осіб, які втягнули неповнолітнього в злочинну діяльність); виняткові випадки затримання неповнолітнього та взяття його під варту. Встановлює особливості вчинення процесуальних дій за участю неповнолітнього, порядок застосування до нього примусових заходів виховного характеру при розгляді справи судом. Передбачає можливість закриття кримінальної справи за злочин невеликої та середньої тяжкості, вчинений неповнолітнім.

Згідно з чинним законодавством притягати до кримінальної відповідальності, тобто вважатися правопорушниками, можуть особи, яким до вчинення злочину виповнилось 16 років. Але за деякі злочини, спеціально зазначені в законі (ст. 22), кримінальна відповідальність може наставати з 14 років. Якщо неповнолітній у віці від 14 до 16 років брав участь у злочині, відповідальність за який настає з 16 років, то він не підлягає кримінальній відповідальності.

Суд, прокурор, слідчий має право закрити кримінальну справу у відношенні неповнолітнього, який вчинив злочин, що не несе великої небезпеки та передати матеріали справи для застосування примусових заходів виховного характеру або громадського впливу (ст. 97 КК України). Примусові заходи виховного характеру щодо особи, яка не досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, здійснюються з дотриманням таких умов; 1) неповнолітньому виповнилось 11 років; 2) ця особа вчинила діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною

КК. Застосування примусових заходів виховного характеру до такої особи не пов'язане з її звільненням від кримінальної відповідальності, оскільки вона, не будучи суб'єктом злочину, не підлягає такій відповідальності.

Отже, з огляду на вимоги норм кримінального та адміністративного права України, неповнолітніми правопорушниками можуть вважатися лише особи віком від 14 до 18 років, які скоїли протиправні дії, що підпадають під дію Кримінального кодексу України або Кодексу України про адміністративні правопорушення. Виховну та профілактичну роботу з неповнолітніми, які допустили правопорушення у віці до 14 років за Законом України "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей" покладено на спеціально уповноважені органи виконавчої влади у справах сім'ї, дітей та молоді згідно з адміністративним устроєм України.

На відміну від юридичного, психологічне розмежування понять дитина, підліток, юнак видається більш складним (слід відзначити, що поняття "неповнолітній" у віковій психології практично не використовується).

І. В. Носко вказує на відсутність спеціального визначення для понять "дитинство" і "дитина" у філософських, педагогічних, соціологічних словниках [18]. У Психологічному словнику під редакцією П. С. Гуревича дається визначення дитинства як терміна, що означає: 1) початкові періоди онтогенезу (від народження до підліткового віку); 2) соціокультурний феномен, що має свою історію розвитку, конкретно-історичний характер. Вказується, що на характер і зміст дитинства впливають конкретні соціально-економічні і етнокультурні особливості суспільства [19]. Д. І. Фельдштейн у книзі "Соціальний розвиток в просторі-часі Дитинства" відмічає, що узагальнене найменування – дитинство – найчастіше вживається в соціально-практичному, соціально-організаційному плані. При цьому автор підкреслює відсутність наукового визначення дитинства (і функціонального, і змістовного) як особливого стану, складової частини загальної системи суспільства, нерозкритість субстанціональної сутності дитинства. "Не визначена загальна система координат для виявлення головних сенсів процесів, що здійснюються тут – фізичного і психічного дозрівання, входження в соціум, освоєння соціальних норм, ролей, позицій, набуття дитиною (у межах дитинства) ціннісних орієнтацій і соціальних установок, при активному розвитку самосвідомості, творчій самореалізації, постійному особистісному виборі в ході самоствердження і розкриття власного індивідуального життєвого шляху" [20].

Один з перших дослідників підліткового віку, німецький філософ і психолог Е. Шпрангер, який ще у 1924 році випустив книгу “Психологія юнацького віку”, розглядав підлітковий вік усередині юнацького, межі якого визначав від 13 до 19 років у дівчат і від 14 до 21 – у юнаків. Перша фаза цього віку, що позначалася ним як підліткова, обмежувалася 14-17 роками [20]. У Психологічному словнику під редакцією П. С. Гуревича, підлітковий вік визначається як “період онтогенезу (від 10-11 до 15 років), що відповідає початку переходу від дитинства до юності” [19, с. 279]. І відзначається, що “в історичному плані виділення підліткового віку як особливої вікової сходинок у становленні людини відбулося у промислово розвинутих країнах у ХІХ-ХХ ст.” [19, с. 279]. Юність визначається як “період у розвитку людини, який відповідає переходу від підліткового віку до самостійного дорослого життя” і розділяється на ранню юність (від 15 до 18 років) та пізню юність (від 18 до 23 років) [19, с. 473]. У своїй віковій періодизації О. В. Винославська виділяє підлітковий вік – від 10 до 15 років, ранню (першу) юність, або старший шкільний вік – від 15 до 17 років та юність, або другу юність, – від 17 до 21 року [21]. М. В. Савчин вказує, що “підлітковий вік охоплює період від 11-12 до 14-15 років, що відповідає середньому шкільному вікові, тобто 5-9 класам сучасної школи. У цей період в особистості дитини відбуваються складні і суперечливі зміни, на підставі чого його ще називають важким, критичним, перехідним” [22]. Як бачимо наведені характеристики вікових психологічних особливостей ніяк не враховують настання віку кримінальної відповідальності. Тому найбільш прийнятною для урахування при розв’язанні проблем протиправної діяльності неповнолітніх видається вікова періодизація, що запропонована В. Ф. Моргуном. Виділяючи дев’ять вікових етапів періодизації багатовимірного розвитку особистості протягом життя, В. Ф. Моргун називає п’ятий етап “Юність” і вважає, що цей етап припадає на вік від 14 до 18 років [23, с. 358]. Характерним є те, що автор не розділяє цей віковий період на підперіоди, а це дозволяє створити цілісне уявлення про його психологічні особливості. Таким чином, у вікових періодизаціях найбільш точно поняттю “неповнолітній правопорушник” відповідає індивід, який вчинив правопорушення перебуваючи на п’ятому етапі (за класифікацією В. Ф. Моргуна) життя – “Юність”, що припадає на вік від 14 до 18 років.

Результати проведеного нами аналізу дозволяють уточнити зміст поняття “неповнолітній правопорушник”. У психологічних дослідженнях злочинності неповнолітніх під неповнолітнім правопорушником слід розуміти індивідів, психологічні особливості

яких визначаються віком від 14 до 18 років, що здійснили, намагаються здійснити або сприяти вчиненню дії, за яку законом передбачено кримінальну або адміністративну відповідальність. Дослідники, які використовують поняття “підліток-правопорушник” повинні враховувати, що, з огляду на вікові періодизації у психології і вимоги законодавства, до цієї категорії належать лише особи віком 14-15 років. Водночас, використання у юридичній психології поняття “дитина”, на нашу думку, доцільне лише у контексті забезпечення прав і злочинів вчинених щодо неповнолітніх, тобто осіб віком від народження до настання повноліття.

Для визначення категорій працівників міліції на яких безпосередньо покладено завдання роботи з неповнолітніми правопорушниками нами було проаналізовано вимоги Закону України “Про міліцію”, що дозволило розділити завдання і обов’язки працівників міліції щодо неповнолітніх правопорушників на дві групи. Перша група завдань і обов’язків стосується забезпечення безпеки громадян і громадського порядку, для чого працівники міліції повинні присікати і розкривати злочини, а також надавати всіляку допомогу громадянам, потерпілим від злочинців, або тим, що перебувають у небезпеці, у тому числі і неповнолітнім. Друга група завдань і обов’язків стосується запобігання злочинам шляхом усунення причин і умов для їх скоєння в процесі профілактичної роботи з особами, схильними до протиправної поведінки, та правового виховання населення.

Результати аналізу вимог нормативно-правових документів дозволили нам виділити дві групи підрозділів міліції, представники яких здійснюють професійну діяльність щодо неповнолітніх правопорушників. До першої групи можна віднести служби і підрозділи, спеціально призначені для роботи з неповнолітніми. Зокрема, підрозділи кримінальної міліції у справах дітей. До другої групи входять служби і підрозділи, що здійснюють профілактику злочинів і правопорушень серед неповнолітніх в процесі своєї основної діяльності, а саме: дільничні інспектори міліції, центри тимчасового утримання, підрозділи кримінальної міліції органів внутрішніх справ, міліції громадської безпеки та ін.

Розглянемо детальніше зміст і основні напрями діяльності виділених нами груп суб’єктів професійної діяльності працівників міліції щодо неповнолітніх правопорушників. До основних напрямів діяльності підрозділів кримінальної міліції у справах дітей можна віднести:

- виявлення неповнолітніх, які потребують тієї чи іншої державної допомоги;

- виявлення осіб, які залучають неповнолітніх до протиправної діяльності або самі здійснюють протиправні діяння щодо неповнолітніх, батьків або їх законних представників, які не виконують належним чином своїх обов'язків з виховання, навчання, утримання неповнолітніх;
- інформування зацікавлених органів і установ про бездоглядність, правопорушення і антигромадські дії неповнолітніх, про причини і умови, які цьому сприяють;
- проведення індивідуальної профілактичної роботи з неповнолітніми, а також їх батьками або законними представниками;
- сприяння у застосуванні щодо неповнолітніх, їх батьків або законних представників заходів впливу, передбачених законодавством України.

Зазначене підтверджує, що професійна діяльність працівників міліції стосовно неповнолітніх правопорушників має різноплановий характер і вимагає певної професійної і особистісної готовності до неї.

Розглянемо тепер професійну діяльність працівників міліції, які цілеспрямовано з неповнолітніми правопорушниками не працюють, проте контактують з ними в процесі охорони правопорядку. До таких, зокрема, ми віднесли дільничних інспекторів міліції і особовий склад патрульно-постової служби міліції. Аналіз нормативно-правових документів, науково-практичної літератури з цього питання, правоохоронної практики, дозволив нам визначити її основні напрями.

Професійна діяльність дільничних інспекторів міліції, до сфери якої потрапляють неповнолітні правопорушники, містить зобов'язання ставити на профілактичний облік та у межах своєї компетенції проводити індивідуальну профілактичну роботу з неповнолітніми правопорушниками таких категорій:

- звільненими з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і в яких судимість не знято або не погашено у встановленому законом порядку;
- засудженими за вчинення злочинів, виконання вироку щодо яких не пов'язано із позбавленням волі;
- особами, яким було винесено офіційне застереження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;
- психічно хворими, які є суспільно небезпечними і перебувають на спеціальному обліку в закладах охорони здоров'я.

Крім того, дільничні інспектори міліції зобов'язані встановлювати місця збору осіб, схильних до скоєння злочинів та правопорушень, осіб, які надають приміщення для вживання

наркотиків і психотропних речовин, вживання спиртних напоїв і розпусти, втягують неповнолітніх у злочинну діяльність, про що інформує заінтересовані служби органів внутрішніх справ для вжиття заходів реагування тощо.

Отже, основні завдання правоохоронної діяльності щодо неповнолітніх виконують працівники кримінальної міліції у справах дітей і дільничні інспектори міліції. Саме на них законодавством покладено обов'язок проведення індивідуальної профілактичної роботи з неповнолітніми, які схильні до протиправної поведінки або вже вчинили правопорушення.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, у юридичній психології під поняттям “неповнолітній правопорушник” слід розуміти індивіда, психологічні особливості якого визначаються віком від 14 до 18 років, що здійснив, намагається здійснити або сприяти вчиненню дії, за яку законом передбачено кримінальну або адміністративну відповідальність. Використання поняття “підліток-правопорушник” стосується лише індивідів віком від 14 до 15 років. Поняття “дитина”, доцільно застосовувати у контексті забезпечення прав неповнолітніх і злочинів, вчинених стосовно них.

Основні завдання щодо запобігання злочинності неповнолітніх, поставлені перед органами міліції у Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, покладені на працівників кримінальної міліції у справах дітей та дільничних інспекторів міліції. Тому дослідження психологічних особливостей професійної діяльності працівників міліції із запобігання протиправній поведінці неповнолітніх повинно спрямовуватися на вивчення роботи саме цих категорій працівників ОВС.

Список використаних джерел

1. Шульц О. А. Становлення прав дитини в Україні як об'єкта конституційно правового регулювання [Електронний ресурс] / О. А. Шульц // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 3 (89). – С. 103-109. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bmyuu/2009_3/13_3-2009.pdf.
2. Дегтярьова І. В. Порівняльний аналіз зарубіжного і вітчизняного кримінального законодавства, що встановлює відповідальність за використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом [Електронний ресурс] / І. В. Дегтярьова // Форум права. – 2011. – № 1. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11divdvg.pdf>.

3. Стерлігова А. Ю. Соціальна робота з неповнолітніми правопорушниками [Електронний ресурс] / А. Ю. Стерлігова // Вісник Харківського національного університету: [зб. наук. праць. Серія: наукові записки кафедри педагогіки]. – 2008. – Вип. 20. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Nzkr/2008_20/37.htm.
4. Алієв Р. В. Позитивні наслідки встановлення психологічного контакту з неповнолітнім правопорушником [Електронний ресурс] / Р. В. Алієв // Держава та регіони. Серія: право. – 2010. – № 1. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_pravo/2010_1/files/LA110_18.pdf.
5. Бурбело Б. А. Вивчення особистості неповнолітнього обвинуваченого [Електронний ресурс] / Б. А. Бурбело // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 159-162. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11bbaono.pdf>.
6. Градецька Н. М. Захист прав дитини в системі заходів запобігання злочинності неповнолітніх [Електронний ресурс] / Н. М. Градецька // Держава та регіони. Серія: право. – 2010. – № 1. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_pravo/2010_1/files/LA110_23.pdf.
7. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_021.
8. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
9. Закон України “Про концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=228-15>.
10. Закон України “Про охорону дитинства” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2402-14>.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [голов. ред. В. Т. Бусел ; редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко]. – [2-е вид.]. – К.; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.
12. Юридична енциклопедія / [відп. ред. Ю. С. Шемшученко]. – К. : “Українська енциклопедія” ім. М.П. Бажана, 2004. – 768 с. – ISBN 966-7492-06-0.

13. Кримінальний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>.
14. Коментар до Кримінального кодексу України [Електронний ресурс] // Юридичні послуги online. – Режим доступу : <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/>.
15. Словник законодавчих і нормативних термінів. Термінологічний словник / [авт.-уклад. І. М. Шопіна, М. І. Іншин]. – К. : Правова єдність, 2008. – 487 с.
16. Орлов В. С. Правовая охрана детства / В. С. Орлов. – М. : Знание, 1975. – С. 19.
17. Тютюгин В. И. Некоторые проблемы применения наказаний, не связанных с лишением свободы, по действующему законодательству и в проекте УК Украины / В. И. Тютюгин // Проблемы законности : [Респ. міжвідомч. наук. зб.]. – 2000. – Вип. 42. – С. 150-154.
18. Носко И. В. Детство как психосоциокультурный феномен / И.В.Носко // Социальная работа в Сибири : [сб. науч. трудов.]. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 2004. – 180 с. – С. 118-132.
19. Психологический словарь / [общ. науч. ред. П. С. Гуревич]. – М. : ОЛМА Медиа Групп, 2007. – 800 с.
20. Обухова Л. Ф. Детская возрастная психология : [учеб. пособ. для студ. вузов]/ Л. Ф. Обухова. – 3-е изд. – М. : Пед. об-во России, 2000. – 443, [1] с.
21. Винославська О. В. Психологія : [навч. посіб.] / О. В. Винославська, О. А. Бреусенко-Кузнецов, В. Л. Злишков та ін. ; [наук. ред. О. В. Винославська]. – К. : Фірма “ІНКОС”, 2005. – 351 с.
22. Савчин М. В. Вікова психологія : [навч. посіб.] / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – 2-ге вид., стер. – К. : Академвидав, 2009. – 360 с. – (Серія “Альма-матер”).
23. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології : [навч. посіб.]/ В. В. Рибалка. – К. : ІПППО АПН України, 2006. – 530 с.

Semantic maintenance of some concepts that is used in researches of minors' unlawful behaviour is specified in the article, the normatively-legal and organizational features of this direction of professional militia activity and category of employees who are directly laid tasks of work with minor offenders are defined.

Key words: juvenile offenders, police officers, professional work, unlawful behavior, psychological traits.

Отримано: 9.11.2011 р.